Растителна защита
електронно списание за растителна защита
семена, торове и земеделие
ISSN 2815-522X

"Бъдещето на протеиновите култури в ЕС: Стратегии за устойчивост в контекста на изменението на климата"

Растителна Защита

Дата 04.05.2026 | **Выпуск** 5/2026 | **ISSN** 2815-522X | **Язык** RU
www.plant-protection.com/article/2413?lang=ru

Производството на протеинови култури в Европейския съюз е изправено пред стратегическо кръстопътие. От една страна, търсенето на растителни протеини за фуражи и храни расте, но от друга страна, местното производство изостава, поставяйки Европа в силна зависимост от вноса на соя. Според последния доклад на експертната група на *EU CAP Network*, преодоляването на този дефицит изисква не просто повече обработваеми площи, а цялостна системна промяна, адаптирана към предизвикателствата на изменението на климата.

Протеиновият дефицит на Стария континент

Историческият спад в отглеждането на протеинови култури в Европа до голяма степен се дължи на широкото използване на синтетични азотни торове, което намали икономическия стимул за отглеждане на бобови култури, които фиксират азота в почвата. Показателен е фактът, че през 2022 г. близо 24% от зърнените бобови култури в ЕС са произведени при биологични условия (които разчитат на тях за фиксиране на азота), въпреки че биологичното земеделие представлява едва 9,1% от общата земеделска земя.

Днес производството на протеинови култури в ЕС е ограничено поради тяхната слаба икономическа конкурентоспособност в сравнение с други култури и евтиния внос, главно на соя.

За да се намали тази зависимост, са необходими както увеличаване на местното производство чрез по-добри сортове и въвеждане на алтернативни бобови култури, така и промяна към диети с повече растителни протеини и екстензификация на животновъдството.

Докладът ясно заявява, че проблемът не може да бъде решен единствено чрез технологии. Замяната на целия внос с местно производство е нереалистична поради климатични и икономически ограничения. Необходима е промяна в самите хранителни системи и навиците на потребителите.

Предизвикателства по веригата на стойността: От семето до пазара

Експертите идентифицират три основни групи бариери за фермерите:

Предпроизводство (Семена):

Липсват сортове, които са добре адаптирани към конкретни местни условия. Търговското развъждане е фокусирано предимно върху масови култури като грах и соя, докато по-рядко срещаните видове (лупина, секирче) остават недоразвити поради липса на финансов интерес.

Лупината (Lupinus) е род цъфтящи растения от семейство Бобови (Fabaceae). Родът включва над 200 вида, като най-голямо разнообразие се наблюдава в Северна и Южна Америка. Срещат се също в Северна Африка и Средиземноморския регион. Отглеждат се в много страни както за храна, така и като декоративни растения.

Освен това, фермерите често нямат достъп до информация за ключови характеристики на сортовете, като устойчивост на полягане, лекота на вършитба или времето за готвене на семената.

.

Семена от лупина. Лупината може да направи храната както сладка, така и солена и да овкуси традиционно ферментирали храни, печива и сосове. Ястията с лупина са най-често срещани в Европа, особено в Португалия, Испания, Гърция и Италия.

На ниво ферма (Агрономия и рентабилност): Отглеждането на протеинови култури често носи по-ниски печалби. Много ферми нямат необходимата специализирана техника за сеитба, прибиране и преработка на реколтата. Липсват и практически познания относно управлението на почвата и контрола на болестите за тези култури.

След прибиране на реколтата (Пазари и преработка): Фермерите получават твърде малък дял от добавената стойност, тъй като преработката и маркетингът се извършват извън фермата. На европейско ниво има сериозен недостиг на регионална инфраструктура за почистване и преработка, което затруднява директните продажби.

Изменение на климата: Заплаха, но и катализатор за иновации

Изменението на климата увеличава натиска чрез суши, горещини и вредители. Въпреки това, то създава и нови възможности. Докладът отбелязва, че типичните зони за определени култури ще се преместят по-на север. Отварят се и възможности за отглеждане на по-малко популярни култури, които изискват по-малко вода и са устойчиви на суша.

Секирчето (Lathyrus) е едногодишно растение от семейство Бобови (Fabaceae). Най-често се използва за фураж.

Примери за алтернативни култури: Нахутът е посочен като устойчива на суша алтернатива на протеиновия грах (въпреки че носи риск при висока лятна влажност). Но вниманието се насочва и към секирчето (Lathyrus sativus) – устойчива на суша култура, която може да се отглежда в много региони на ЕС, но все още не се развъжда търговски.

Секирчето е протеинова култура и се използва не само за фураж, но и за човешка храна. От зрелите семена се приготвя брашно, а когато се добави към пшенично брашно, увеличава хранителната стойност и качеството на хляб и тестени изделия.

Докладът представя конкретни решения и реални примери за това как фермерите могат да се справят с изменението на климата и икономическите бариери.

А. Семена и достъп до информация

Въздействието на изменението на климата е непредсказуемо; следователно, развъждането на сортове трябва да дава приоритет на адаптивни черти като ранно узряване, дълбока коренова система и толерантност към студ.

Пример: SeedLinked е цифрова платформа (използвана предимно за зеленчукови семена в САЩ) за събиране и споделяне на данни от тестване на сортове с участието на фермери, както и за обмен на информация за източници на семена. Докладът предполага, че подобен инструмент за протеинови култури би могъл да подкрепи фермерите от ЕС при избора на подходящи сортове.

Legume Hub е европейска, многоезична платформа с отворен достъп, предназначена за споделяне на експертни знания и най-добри практики, свързани с отглеждането, преработката и употребата на бобови култури. Платформата има за цел да подкрепи устойчивото развитие на хранителните системи в Европа, като предоставя навременна, научнообоснована и практическа информация. Тя улеснява връзката между научните изследвания и практическото приложение във фермите.

Б. Преработка във фермата

Преработката на място (напр. лющене, печене, почистване на семена) позволява на фермерите да запазят по-голям дял от добавената стойност и да увеличат своята рентабилност и самодостатъчност. Основна пречка тук е цената на оборудването, поради което се препоръчват съвместни инвестиции от кооперации и използване на достъпни машини.

Пример: Scotston Farm (Шотландия) произвежда почти целия си фураж от протеинови култури на място, а след това животинските продукти се продават локално. Тази самодостатъчност по отношение на протеиновия фураж допринася както за икономическата устойчивост на фермата, така и за нейната екологична стабилност.

В. Укрепване на регионалните вериги на стойността

Сътрудничеството и споделената регионална идентичност са ключови за достъпа до пазара.

Пример: Инициативата *"Eiwitboeren van Nederland"* (Нидерландия). Докладът визуализира тяхната верига, която установява пряка връзка между фермери и крайни купувачи (чрез общо споразумение), елиминирайки множество посредници. Това

ISSN 2815-522X

позволява на фермерите да предлагат нови продукти и да упражняват по-голям контрол върху цените.

Насоки за бъдещето

Докладът препоръчва създаването на оперативни групи за решаване на конкретни проблеми на терен. Сред най-обещаващите идеи са създаването на мрежи за тестване на нахут в Северна Европа за преодоляване на липсата на интерес от страна на търговските развъдчици и високата цена на семената.

Разработване на методи за интегрирано управление на вредителите в Югоизточна Европа/Румъния за справяне с тежки нападения от вредители (напр. хоботници), влошени от изменението на климата, чрез тестване на нови екологични продукти за растителна защита.

Интегриране на бобовите култури в пивоварната и дестилаторната индустрия в Ирландия и Шотландия. Идеята е да се използва съществуващата инфраструктура на фермери с възможности за дестилиране или пивоварене за производство на бира или спиртни напитки от бобови култури, създавайки продукти с висока стойност за човешка консумация, като същевременно страничните продукти се използват за фураж.

Общо заключение и анализ

Основното послание на доклада е, че увеличаването на производството на протеинови култури в ЕС не е просто техническо или икономическо предизвикателство, а изисква системна промяна. Успехът зависи от тясното сътрудничество между фермери, изследователи, преработватели и потребители. Без споделяне на знания, както и разработване на продукти, които отговарят на пазарното търсене, усилията за постигане на протеинова независимост на Европа ще останат сериозно ограничени.

Чрез прилагане на иновации и съкращаване на веригите за доставки, европейските фермери могат да превърнат протеиновите култури в устойчив и печеливш стълб на своите ферми.

Можете да прочетете и изтеглите пълния доклад **ТУК**